

Διαχείριση της πληροφορίας στα μουσεία

Museum Information Management

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΚΑΒΑΚΛΗ *, ΣΟΦΙΑ ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗ ♦

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα μουσεία ως πολιτιστικοί οργανισμοί δημιουργούν και φυλάσσουν μεγάλο όγκο πληροφοριών, οι οποίες διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: πληροφορίες για τις συλλογές, μουσειολογικές πληροφορίες και πληροφορίες για τη διοίκηση του οργανισμού. Η παρούσα ανακοίνωση αναφέρεται στη διαδικασία εισαγωγής πληροφοριακών συστημάτων στα μουσεία καθώς και στα κριτήρια / παραμέτρους που καθορίζουν τις επιλογές του μουσείου κατά τη διαδικασία αυτή. Τέλος, παρουσιάζονται οι σύγχρονες προσεγγίσεις και οι νέες τάσεις σχετικά με την ανάπτυξη και εισαγωγή συστημάτων διαχείρισης της πληροφορίας στα μουσεία.

Λέξεις - Κλειδιά: μουσείο, πληροφορία, συστήματα διαχείρισης πληροφοριών.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μέσα από τη μελέτη των ορισμών του μουσείου που έχουν δοθεί από το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων και τις Επαγγελματικές Ενώσεις Μουσείων στην Αμερική και τη Μεγάλη Βρετανία σκιαγραφούνται οι λειτουργίες του μουσείου και προβάλλει το τρίπτυχο αντικείμενα, πληροφορίες και επισκέπτες ως δομικό στοιχείο του.

Το μουσείο είναι ένας φορέας διαχείρισης αντικειμένων μέσα από συγκεκριμένες λειτουργίες όπως, για παράδειγμα, η συλλογή, η καταγραφή, η τεκμηρίωση, η συντήρηση, η έρευνα και η έκθεση (ICOM, 1974). Ο ορισμός αυτός με βάση τις λειτουργίες του μουσείου ανήκει σε μια παραδοσιακή αντίληψη για το μουσείο, που όμως έχει συντελέσει στη θεσμοθέτηση συγκεκριμένων προτύπων και κανόνων αποδεκτής πρακτικής. Τα πρότυπα μπορεί να αφορούν τη συνολική πολιτική του οργανισμού, την καταγραφή και τεκμηρίωση των αντικειμένων, τη διαχείριση των συλλογών, αλλά και τη διαχείριση των εθελοντών ή τα προγράμματα προσέγγισης του κοινού (Γκαζή, 2004:6).

Ο ορισμός του μουσείου που υιοθετείται το 1991, από την Ένωση Μουσείων της Μεγάλης Βρετανίας, θέτει το ζήτημα των πληροφοριών¹. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτόν, οι συλλογές, που αποτελούν τον πυρήνα του μουσείου, περιλαμβάνουν, εκτός από τα υλικά τεκμήρια και τις πληροφορίες για την ιστορία των αντικειμένων, την απόκτηση και τη χρήση τους (Βουδούρη, 2003:107). Η συνειδητοποίηση της αξίας που έχουν οι πληροφορίες διευρύνει το ρόλο του μουσείου από διαχειριστή αντικειμένων σε διαχειριστή πληροφοριών.

Όμως, η συγκέντρωση, διατήρηση και διάδοση των πληροφοριών που συνοδεύουν τα αντικείμενα δεν είναι αυτοσκοπός για το μουσείο, αλλά έχουν ως κύριο αποδέκτη τον επισκέπτη του μουσείου. Κι αυτό αποτυπώνεται στον ορισμό που υιοθετήθηκε το

* Λέκτορας, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

♦ Ερευνήτρια, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

¹ «Μουσείο είναι ένα ίδρυμα που συλλέγει, τεκμηριώνει, διατηρεί εκθέματα και ερμηνεύει υλικές μαρτυρίες και τις σχετικές πληροφορίες προς δημόσιο όφελος», (Ένωση Μουσείων της Μεγάλης Βρετανίας, 1991)

1998 από την Ένωση Μουσείων της Μεγάλης Βρετανίας². Η νέα ανθρωποκεντρική αντίληψη του μουσείου είναι αποτέλεσμα μιας σειράς πολιτικών, κοινωνικών και ιδεολογικών αλλαγών των τελευταίων τριάντα χρόνων (Γκαζή, 2004:5, Teather, 1998).

Ένας από τους τομείς που φαίνεται να επηρεάζεται από τη νέα αυτή αντίληψη είναι η διαχείριση των συλλογών. Η διαχείριση συλλογών αφορά όλες εκείνες τις λειτουργίες που συνδέονται με τον κύκλο ζωής ενός αντικειμένου, από τη στιγμή που εισάγεται στο χώρο του μουσείου και επιλέγεται να ενσωματωθεί ή όχι στις συλλογές του.³ Σήμερα, τα μουσεία συνειδητοποιούν τη δημόσια υποχρέωση που έχουν αναλάβει απέναντι στο κοινό τους, εφόσον έχουν στην κατοχή τους συλλογές που ανήκουν στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και επιδιώκουν να προσφέρουν κατά το δυνατόν μεγαλύτερη φυσική και διανοητική πρόσβαση σε αυτές (Γκαζή, 2004:7). Για να γίνει όμως αυτό αναγκαία προϋπόθεση είναι η συστηματική και μεθοδική οργάνωση των συλλογών, γιατί ένα μουσείο μπορεί να εκμεταλλευτεί στο έπακρο τις συλλογές του μόνο όταν το περιεχόμενό τους είναι γνωστό και ευρέως προσιτό (Orna και Pettitt, 1998, xii). Προς την κατεύθυνση αυτή συμβάλλει η καθιέρωση κοινών προτύπων διεθνώς στον τομέα των διαδικασιών τεκμηρίωσης και γενικότερα διαχείρισης μουσειακών συλλογών από τη Διεθνή Επιτροπή Τεκμηρίωσης του ICOM, CIDOC και την Ένωση Μουσειακής Τεκμηρίωσης (MDA) στη Μεγάλη Βρετανία, η οποία στοχεύει στη βελτίωση των διαδικασιών που τα μουσεία ήδη ακολουθούν και στη δημιουργία μιας κοινής βάσης ή ενός κοινού «λεξιλογίου» μεταξύ των μουσείων. Τα πρότυπα αυτά αναφέρονται τόσο σε χειρόγραφα όσο και σε αυτοματοποιημένα συστήματα.

2. ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

Οι MacDonald και Alford (1991:307) στο κλασικό σήμερα άρθρο τους “The Museum as Information Utility” ισχυρίζονται πως τα μουσεία δίνοντας βάρος στις πληροφορίες μπορούν να ανταποκριθούν καλύτερα στις νέες προκλήσεις της εκπαίδευσης και της επικοινωνίας με το κοινό τους, παράλληλα με τις παραδοσιακές λειτουργίες τους, της συλλογής, συντήρησης, έρευνας και έκθεσης. Επιπλέον, υποστηρίζουν πως η αντιμετώπιση των πληροφοριών ως το βασικό «κεφάλαιο» του μουσείου διασφαλίζει τη βιωσιμότητά του μέσα στο σύγχρονο περιβάλλον της Κοινωνίας της Πληροφορίας.

Η παραδοσιακή αντικειμενοκεντρική αντίληψη πως τα αντικείμενα είναι ο λόγος ύπαρξης των μουσείων, κι όχι ένα εργαλείο μέσω του οποίου το κοινό μαθαίνει, συντελεί, ώστε το μουσείο να προσλαμβάνεται «ως απαρχαιωμένη αποθήκη ενός περασμένου παρελθόντος που συγκινεί μόνο λίγους» (MacDonald και Alford, 1991: 305). Αντίθετα, η πιο πρόσφατη αντίληψη όπως εκφράζεται μεταξύ άλλων, από τους Cannon-Brookes (1992:501) και Hooper-Greenhill (1992:3) δε θεωρεί πια το μουσείο ως αποθήκη αντικειμένων, αλλά ως «χώρο όπου φυλάσσεται η γνώση μαζί με τα αντικείμενα».

Οι συλλογές των μουσείων πέρα από τη φυσική τους διάσταση, δηλαδή τα ίδια τα αντικείμενα έχουν και μια πληροφοριακή διάσταση, δηλαδή τις πληροφορίες που σχετίζονται με τα αντικείμενα. Συνεπώς, οι συλλογές των αντικειμένων είναι και συλλογές πληροφοριών.

² «Τα μουσεία δίνουν στους ανθρώπους τη δυνατότητα να ανακαλύπτουν τις συλλογές και να αντλούν έμπνευση, γνώση και ευχαρίστηση. Είναι ιδρύματα που συλλέγουν, προστατεύουν και κάνουν προσιτά αντικείμενα και δείγματα του φυσικού κόσμου, τα οποία φυλάσσουν προς όφελος της κοινωνίας», (Ένωση Μουσείων της Μεγάλης Βρετανίας, 1998).

³ Αφορά τρεις βασικές ομάδες λειτουργιών, την τεκμηρίωση (καταγραφή, φωτογράφιση, έρευνα), τη φροντίδα (αποθήκευση, ασφάλεια, προληπτική συντήρηση) και την επικοινωνία (μελέτη, έκθεση, δημοσίευση, οργάνωση προγραμμάτων, κλπ.) (Γκαζή, 2004:7)

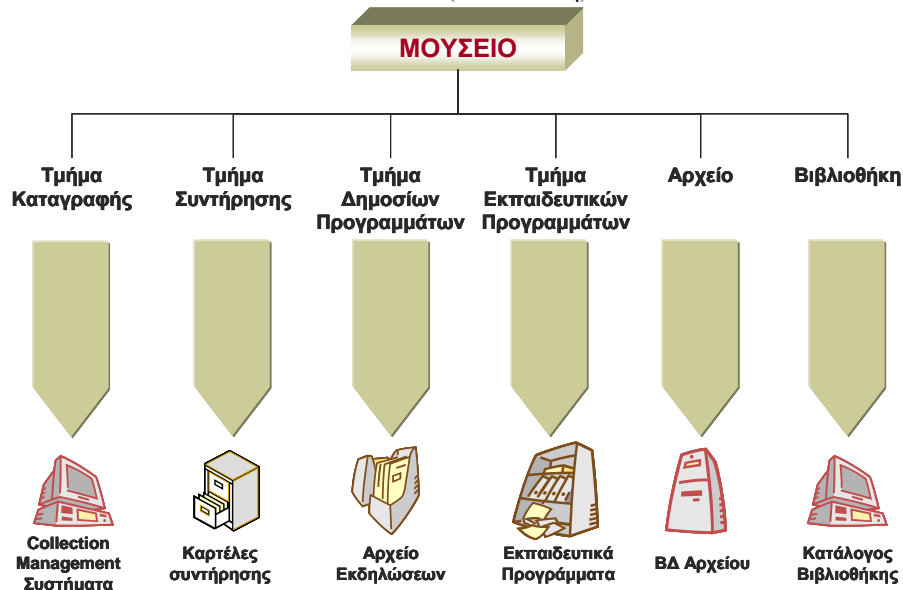
Το βασικό πρόβλημα, σύμφωνα με τους MacDonald και Alsford (1991, σ. 308), είναι πως τα μουσεία, ενώ επενδύουν και επιτυγχάνουν πολλά στη δημιουργία συλλογών από πληροφορίες, δεν καταφέρνουν να διαχειριστούν και να διαδώσουν αυτές τις πηγές πληροφοριών· όμως οι νέες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας μπορούν να μεταμορφώσουν τα μουσεία σε υπηρεσίες πληροφοριών προς δημόσιο όφελος (information utilities), με την έννοια πως τίθενται στην υπηρεσία της κοινωνίας.

Οι τεχνολογίες της πληροφορικής προσφέρουν πολλές δυνατότητες για διάδοση της γνώσης και μπορούν να μεταμορφώσουν τα μουσεία. Επιπρόσθετα με τη φυσική διάσταση των υλικών αντικειμένων, αυτή η μεταμόρφωση θα δώσει στο μουσείο μια άλλη διάσταση, την ψηφιακή διάσταση, όπως συμπεραίνουν οι MacDonald και Alsford (1997, σ. 267). Η ψηφιακή διάσταση θα οδηγήσει σε μια νέα μορφή του μουσείου που εμπλουτίζει τα αντικείμενα με πληροφορίες: το μετα-μουσείο όπως το ονομάζουν οι MacDonald και Alsford (1997, σ. 268) και το οποίο θα αποτελείται από το φυσικό μουσείο και την ψηφιακή του διάσταση. Αυτή η μεταμόρφωση ή ο μετασχηματισμός δε θα σημαίνει πως τα μουσεία θα χάσουν αυτό που είναι σήμερα και προσφέρουν ως φυσικοί χώροι που διαδίδουν τη γνώση για την πολιτιστική κληρονομιά μέσω των υλικών αντικειμένων. Αντίθετα, θα σημαίνει πως θα δημιουργηθεί μια επιπλέον διάσταση στο μουσειακό χώρο – μια ψηφιακή διάσταση.

Η χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής στα μουσεία ξεκίνησε με την εισαγωγή συστημάτων για τη διαχείριση συλλογών (Gerrard, 1996 και Besser, 1997:163), πιθανόν γιατί τα δεδομένα ήταν σε μια οργανωμένη και δομημένη μορφή (γιατί υπήρχε ανάγκη να γίνει επεξεργασία σε μεγάλο όγκο δεδομένων, κάτι για το οποίο ο υπολογιστής είναι το ιδανικό μέσο), αναγκαίο για την εισαγωγή τους σε ένα υπολογιστικό σύστημα. Τα πρώτα ερευνητικά προγράμματα για την τεκμηρίωση των αντικειμένων με τη χρήση υπολογιστών στα μουσεία χρονολογούνται ήδη από το 1960, αλλά το τοπίο άλλαξε με τα πρώτα εμπορικά συστήματα που εμφανίστηκαν στη δεκαετία του '80 (Jones-Garmil, 1997: 51-53). Από το 1990 και έπειτα οι αλματώδεις τεχνολογικές εξελίξεις οδήγησαν στην ανάπτυξη σύνθετων πληροφοριακών συστημάτων που περιέχουν διαφορετικούς τύπους πληροφορίας (κείμενο, εικόνα, βίντεο, ήχο, πολυμέσα).

3. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Η οργάνωση της πληροφορίας συχνά αντικατοπτρίζει τη διοικητική οργάνωση του μουσείου. Τα διαφορετικά τμήματα του μουσείου παράγουν και φυλάσσουν διαφορετικές πληροφορίες, οι οποίες συνήθως φυλάσσονται σε διαφορετικά σημεία, όπως βάσεις δεδομένων, ιστοσελίδες, έντυπες αναφορές, βιβλιοθήκες και αρχεία και τις διαχειρίζονται κυρίως αυτοί που τις δημιουργούν (βλ. Εικόνα 1). Για παράδειγμα, οι επιμελητές γράφουν κείμενα για τις εκθέσεις, οι συντηρητές κρατούν στοιχεία σε μια διαφορετική βάση δεδομένων, οι υπεύθυνοι δημοσίων σχέσεων κρατούν λίστες με τους δωρητές, οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικών προγραμμάτων δημιουργούν εκπαιδευτικά πακέτα κ.ο.κ. Οι πληροφορίες, αν και δημιουργούνται από διαφορετικά τμήματα του μουσείου και είναι αποτέλεσμα διαφορετικών διαδικασιών, ωστόσο εννοιολογικά συνδέονται, καθώς υποστηρίζουν την αποστολή και ύπαρξη του μουσείου ως οργανισμού.

Εικόνα 1: Οργάνωση της πληροφορίας στο μουσείο

Τα μουσεία δίνουν κυρίως σημασία στις πληροφορίες που έχουν σχέση με τα αντικείμενα των συλλογών τους. Όμως είναι αναγκαία σήμερα η υιοθέτηση μιας ευρύτερης προσέγγισης των πληροφοριών που δημιουργούνται και υπάρχουν στα μουσεία, ώστε οι πληροφορίες αυτές να μπορούν να εντοπιστούν, να οργανωθούν και να χρησιμοποιηθούν εκ νέου. Για παράδειγμα, τα κείμενα που χρησιμοποιήθηκαν για μια έκθεση στο μουσείο μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην παρουσίαση της συγκεκριμένης έκθεσης στην ιστοσελίδα του μουσείου. Αυτό όμως προϋποθέτει πως τα συγκεκριμένα κείμενα έχουν καταγραφεί με κάποιο τρόπο στο σύστημα του μουσείου και μπορεί κάποιος να τα αναζητήσει, να τα βρει και να τα χρησιμοποιήσει.

Αυτό που λείπει είναι η συνολική γνώση για τις πληροφορίες που δημιουργούνται σε κάθε τμήμα του μουσείου και ένας μηχανισμός που να γνωρίζει όλες αυτές τις πληροφορίες και να τις κάνει εύκολα προσβάσιμες. Χρειάζεται δηλαδή μια προσέγγιση που να προωθεί την ενοποίηση των εσωτερικών πληροφοριών, παρέχοντας άμεση πρόσβαση τόσο στους εργαζόμενους, όσο και στο κοινό σε δεδομένα και πληροφορίες του οργανισμού, που έχουν σχέση τόσο με τα αντικείμενα των συλλογών όσο και με τις δραστηριότητες του οργανισμού (Stam, 1993:280).

Οι πληροφορίες που δημιουργούνται και φυλάσσονται στο μουσείο μπορούν να διακριθούν σε τρεις κατηγορίες: (α) πληροφορίες για τις συλλογές, (β) μουσειολογικές πληροφορίες και (γ) πληροφορίες για τη διοίκηση του οργανισμού (Sander και Perkins, 1999:12-13). Οι πληροφορίες για τις συλλογές αφορούν την τεκμηρίωση των αντικειμένων που βρίσκονται στις συλλογές του μουσείου και περιλαμβάνουν στοιχεία από το βιβλίο εισαγωγής, τα δελτία και τις καρτέλες του αντικειμένου, τους τίτλους απόκτησης του αντικειμένου και τα έγγραφα των δωρητών, τις φωτογραφίες κ.ά. Οι πληροφορίες αυτές θεωρούνται οι πιο σημαντικές και είναι αυτές που ενσωματώνονται σ' ένα υπολογιστικό σύστημα τεκμηρίωσης, ως βασικές. Οι μουσειολογικές πληροφορίες αφορούν την τεκμηρίωση των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνει το μουσείο κι έχουν σχέση με τα αντικείμενα, όπως τη συντήρηση, την έρευνα, την έκθεση, τα εκπαιδευτικά προγράμματα, τα προγράμματα ανάπτυξης και επικοινωνίας του μουσείου, κ.ά. Τέλος, οι πληροφορίες για τη διοίκηση του οργανισμού σχετίζονται με το μουσείο ως επιχείρηση, την οικονομική του διαχείριση, τους υπαλλήλους του, τα μέλη του μουσείου, τους δωρητές του, τους εξωτερικούς συνεργάτες του κ.ά. Μέχρι τώρα έμφαση έχει δοθεί στη διαχείριση των πληροφοριών για τις συλλογές, όπως θα δούμε παρακάτω.

4. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Κάθε μουσείο χρειάζεται να γνωρίζει συγκεκριμένες βασικές πληροφορίες για τα αντικείμενα στις συλλογές του, όπως τι αντικείμενα είναι, σε ποιον ανήκουν, από πού προήλθαν και πού βρίσκονται τώρα (Holm, 1991). Είναι επίσης σημαντικό για το μουσείο να γνωρίζει τι συμβαίνει στα αντικείμενα, όταν είναι υπό την επίβλεψή του, αν αυτά συντηρούνται, δανείζονται ή συμμετέχουν σε εκθέσεις ή άλλες δραστηριότητες του μουσείου, όπως εκπαιδευτικά προγράμματα, προγράμματα προσέγγισης κ.ά. Οι πληροφορίες για τα μουσειακά αντικείμενα διακρίνονται σε πρωτογενείς, που αφορούν τα ίδια τα αντικείμενα, σε δευτερογενείς, που αφορούν γεγονότα σχετικά με τα αντικείμενα και σε τριτογενείς που αφορούν την ερμηνεία των αντικειμένων (Beardon και Worden, 1995: 75).

Με την τεκμηρίωση και διαχείριση των πληροφοριών σχετικά με τις συλλογές το μουσείο εξασφαλίζει αξιοπιστία και νομιμότητα των συλλογών, εύκολη πρόσβαση στα αντικείμενα και τις πληροφορίες, ανταλλαγή πληροφοριών με αντίστοιχους φορείς, γρήγορη ικανοποίηση αιτημάτων μελετητών και κοινού σχετικά με τις συλλογές, διοργάνωση εκδηλώσεων, εκθέσεων, προγραμμάτων, εκδόσεων, κ.ά. και γενικότερα αποτελεσματικότερη διαχείριση του οργανισμού (Buck και Gilmore, 1998).

Οι διαδικασίες διαχείρισης των συλλογών μπορεί να είναι είτε χειρόγραφες είτε αυτοματοποιημένες. Ένα διαδομένο παράδειγμα χειρόγραφου συστήματος για την υποστήριξη της μουσειακής τεκμηρίωσης αποτελείται από το βιβλίο εισαγωγής, το μητρώο αντικειμένων, τα δελτία των αντικειμένων (δελτίο ταυτότητας, φυσικής κατάστασης, φωτογράφισης), τα επιμέρους ευρετήρια, καταλόγους ή αρχεία (συντήρησης, φωτογραφικό, ηχογραφήσεων, τεχνικούς φακέλους κ.ά.) (Ethnomuseum-net, 1998).

Τα διεθνή πρότυπα τεκμηρίωσης και καταγραφής συλλογών που αντανακλούν παραδείγματα βέλτιστης πρακτικής μπορούν να βελτιώσουν τις διαχειριστικές πρακτικές και μεθόδους που έχουν αναπτύξει τα μουσεία για την απόκτηση, καταγραφή και επιμέλεια των συλλογών τους. Τα πρότυπα, που αναφέρονται σε χειρόγραφα ή ηλεκτρονικά συστήματα, μπορούν να εξασφαλίσουν έλεγχο των διαδικασιών και λειτουργιών του μουσείου και να επιτρέψουν την ανταλλαγή πληροφοριών και δεδομένων μεταξύ των οργανισμών (Pedley, 1998, Stiff και McKenna, 2000, Ashby, et al., 2001).

Τα διεθνή πρότυπα προδιαγράφουν: (α) τις διαδικασίες που ακολουθεί το μουσείο για να τεκμηριώσει τα αντικείμενα (π.χ. εισαγωγή, απόκτηση, καταγραφή, μετακίνηση και αποθήκευση) και τις λειτουργίες του μουσείου στις οποίες εμπλέκονται τα αντικείμενα (π.χ. συντήρηση, φωτογράφιση και αναπαραγωγή, δανεισμός, έκθεση, ασφάλιση, απομάκρυνση), (β) την ανάλυση της πληροφορίας, τα «πεδία-κατηγορίες», δηλαδή τις ελάχιστες μονάδες προκαθορισμένης πληροφορίας που πρέπει να καταγραφεί, ώστε να υποστηριχθεί η διαδικασία τεκμηρίωσης και την οργάνωση των κατηγοριών πληροφοριών, δηλαδή την ανάδειξη των μεταξύ τους σχέσεων ώστε να δομηθεί η πληροφορία σε ένα ολοκληρωμένο «δελτίο» του αντικειμένου και (γ) τον τρόπο καταγραφής της πληροφορίας, αν θα είναι κείμενο, αριθμός, κ.ά. και αν υπάρχει ελεγχόμενο λεξιλόγιο ή θησαυρός όρων (Lanzi, 1998:16-20).

Παράλληλα, οι τεχνολογίες πληροφορικής και συγκεκριμένα τα πληροφοριακά συστήματα διαχείρισης των συλλογών (collections management systems) συμβάλλουν στην καλύτερη διαχείριση αυτών των πληροφοριών και είτε καταργούν τη χειρόγραφη οργάνωση ή λειτουργούν επικουρικά, δίνοντας επιπλέον δυνατότητες (Light, et al., 1986, CHIN, 2003), όπως:

- ευκολότερη πρόσβαση και αναζήτηση πληροφοριών

- σύνδεση των πληροφοριών μεταξύ τους
- ταχύτερη επεξεργασία δεδομένων
- ταυτόχρονη πρόσβαση από πολλούς χρήστες (επιστημονικό προσωπικό και επισκέπτες του μουσείου) και για διάφορες χρήσεις (εκδόσεις, δημιουργία νέων εκθέσεων, δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων)

Επιπλέον, με την εισαγωγή των πληροφοριών σχετικά με τις συλλογές του σε ένα ηλεκτρονικό σύστημα το μουσείο έχει στη διάθεσή του τις πληροφορίες αυτές σε ψηφιακή μορφή και μπορεί να τις διαθέσει για τη δημιουργία επιπλέον «ψηφιακών προϊόντων», όπως είναι ιστοσελίδες, cd-roms, multimedia, κ.ά.

5. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Η απόκτηση και εισαγωγή ενός πληροφοριακού συστήματος διαχείρισης συλλογών είναι μια διαδικασία που χρειάζεται μελέτη, ανάλυση και σχεδιασμό, όπως συμβαίνει με κάθε αλλαγή, για να φέρει τα μέγιστα δυνατά αποτελέσματα (Χαραμής, 1998). Κατά τη διαδικασία μετάβασης από ένα σύστημα σε ένα καινούριο αυτοματοποιημένο σύστημα υπάρχουν μια σειρά από λειτουργικές και μη λειτουργικές απαιτήσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη (Λαοπόδης, 1996). Στη συγκεκριμένη περίπτωση οι λειτουργικές απαιτήσεις αφορούν τις δραστηριότητες του μουσείου που θα υποστηρίξει το αυτοματοποιημένο σύστημα, τα δεδομένα που θα εισάγονται στο σύστημα και τον τρόπο που αυτά θα χρησιμοποιούνται από τους χρήστες του συστήματος. Οι μη-λειτουργικές απαιτήσεις αφορούν το κόστος προμήθειας, εγκατάστασης και συντήρησης του συστήματος, τις απαιτήσεις σε εξοπλισμό και προσωπικό, και τα κριτήρια ασφάλειας, απόδοσης και ευκολίας στη χρήση από το προσωπικό του μουσείου (CHIN, 2003).

Για να προσδιοριστούν οι λειτουργικές και μη-λειτουργικές απαιτήσεις του νέου συστήματος χρειάζεται αρχικά να μελετηθεί το υπάρχον σύστημα διαχείρισης συλλογών, χειρόγραφο ή αυτοματοποιημένο και οι τεχνολογίες που είναι ήδη διαθέσιμες στο μουσείο, για να εκτιμηθεί η υπάρχουσα κατάσταση. Μια σωστή αποτίμηση της τωρινής κατάστασης θα εντοπίσει και θα αναδείξει προβλήματα και δυσλειτουργίες. Το νέο σύστημα δεν μπορεί να λύσει υπάρχοντα προβλήματα, αν αυτά δεν αναγνωριστούν από πριν (Kavakli και Bakogianni, 2003).

Το μουσείο πριν επιλέξει κάποιο σύστημα είναι σημαντικό να γνωρίζει τι ακριβώς χρειάζεται, θέτοντας σειρά προτεραιότητας για κάθε απαίτηση και δίνοντας χαρακτηρισμούς, όπως υποχρεωτική, επιθυμητή, σημαντική κ.ά. Η ιεράρχηση των απαιτήσεων θα βοηθήσει το μουσείο να επιλέξει το σύστημα εκείνο που ικανοποιεί καλύτερα τις περισσότερες υποχρεωτικές απαιτήσεις του, δεδομένου ότι είναι δύσκολο να βρεθεί ένα σύστημα που θα ικανοποιεί εξ ολοκλήρου τον οργανισμό.

Στη συνέχεια χρειάζεται να προσδιοριστούν οι ανάγκες που θέλει το μουσείο να καλύπτει το νέο σύστημα σε επίπεδο οργανισμού, αλλά και σε επίπεδο χρηστών και να καταγραφούν οι πληροφορίες που θα περιληφθούν στο νέο σύστημα. Είναι, επίσης, απαραίτητο όλοι οι εργαζόμενοι στο μουσείο που χρησιμοποιούν τις πληροφορίες της διαχείρισης συλλογών να εκφράσουν τις απαιτήσεις τους για το νέο σύστημα. Τέλος, πρέπει να προσδιοριστούν τα κριτήρια επιλογής του νέου συστήματος, τα οποία θα αντιστοιχούν τόσο στα λειτουργικά όσο και στα μη λειτουργικά χαρακτηριστικά του νέου συστήματος, όπως αυτά προέκυψαν από την ανάλυση αναγκών του μουσείου και των εργαζομένων.

Από τη στιγμή που έχουν προσδιοριστεί οι ανάγκες που πρέπει να εξυπηρετεί το νέο σύστημα, το μουσείο μπορεί να ακολουθήσει μια από τις παρακάτω επιλογές για την απόκτηση του συστήματος (CHIN, 2003):

1. Να αγοράσει ένα εμπορικό λογισμικό πακέτο.

Σήμερα, υπάρχουν αρκετές εφαρμογές συστημάτων που απευθύνονται στα μουσεία και εμπεριέχουν τα περισσότερα από τα πεδία που απαιτούνται, ώστε να είναι λειτουργικά για οργανισμούς μουσείων. Θα πρέπει όμως να αναφέρουμε ότι η πλειοψηφία των συστημάτων αυτών δεν υποστηρίζουν ακόμη την ελληνική γλώσσα.

Βέβαια, πολύ σπάνια κάποιος θα θεωρήσει ένα από τα εμπορικά συστήματα ως τέλειο και σίγουρα κάποιοι συμβιβασμοί είναι πάντα απαραίτητοι, αλλά συνήθως είναι η πιο οικονομική λύση.

2. Να αγοράσει ένα εμπορικό λογισμικό πακέτο και να το προσαρμόσει, ώστε να εκτελεί λειτουργίες συγκεκριμένες για ένα μουσείο.

Αυτή η λύση πιθανόν να προφυλάξει το μουσείο από κάποιους συμβιβασμούς απαραίτητους για τα «έτοιμα» εμπορικά πακέτα, αλλά είναι συνήθως πιο ακριβή. Το αρχικό κόστος και οι απαιτήσεις για συνεχή υποστήριξη ίσως αυξήσουν την αξία αγοράς ενός εμπορικού πακέτου, ανάλογα βέβαια και με το εύρος της προσαρμογής.

3. Να αγοράσει ένα εργαλείο ανάπτυξης που παρέχει βασικές πληροφορίες και τη λειτουργική δομή για την ανάπτυξη μιας εφαρμογής συγκεκριμένης για τον οργανισμό.

Πρόκειται για μια ευρεία προσέγγιση εσωτερικής ανάπτυξης λογισμικού, χρησιμοποιώντας ένα προηγμένο εργαλείο ανάπτυξης (γλώσσες τέταρτης γενιάς). Αυτά τα προϊόντα παρέχουν τα απαραίτητα εργαλεία που θα βοηθήσουν τον οργανισμό να δημιουργήσει τις δικές του εφαρμογές.

Αυτή μπορεί να είναι μια οικονομικότερη λύση από τη 2η, είναι όμως απαραίτητο το μουσείο να διαθέτει κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό, το οποίο επίσης να γνωρίζει πολύ καλά τα θέματα διαχείρισης συλλογών.

4. Να σχεδιάσει και να αναπτύξει ένα σύστημα χρησιμοποιώντας εργαλεία γενικού σκοπού.

Αυτό επιτυγχάνεται με λογισμικό βασικού προγραμματισμού. Απαιτεί αρκετό χρόνο και ειδικευση τόσο στη φάση σχεδιασμού όσο και στη φάση της ανάπτυξης και υλοποίησης, αλλά και στη συντήρηση του υλοποιημένου συστήματος. Σπάνια είναι μια συμφέρουσα λύση τόσο από άποψη κόστους όσο και από άποψη χρόνου.

6. ΕΡΕΥΝΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Στη διαδικασία επιλογής ενός συστήματος διαχείρισης συλλογών πολύ χρήσιμη μπορεί να είναι η έρευνα αξιολόγησης εμπορικών συστημάτων διαχείρισης συλλογών, που έγινε το 2003 από το Δίκτυο Πληροφοριών Καναδικής Πολιτισμικής Κληρονομιάς (Cultural Heritage Information Network - CHIN). Σύμφωνα με την έρευνα αυτή έχουν οριστεί 8 κατηγορίες κριτηρίων επιλογής συστημάτων τα οποία αφορούν: (α) τις διαδικασίες διαχείρισης συλλογών που πρέπει να υποστηρίζει το σύστημα, (β) τη διαχείριση δεδομένων, (γ) τη διεπιφάνεια χρήστη, (δ) τον τρόπο αναζήτησης, (ε) τις αναφορές / λίστες του συστήματος, (στ) τις τεχνικές απαιτήσεις και τη διαχείριση του συστήματος.

Τα κριτήρια επιλογής διαμορφώθηκαν από το CHIN σε συνεργασία με μουσεία του εξωτερικού και διεθνείς οργανισμούς που ασχολούνται με θέματα τεκμηρίωσης και αναθεωρήθηκαν από 20 μέλη της Καναδικής Επιτροπής Μουσείων. Η λίστα

κριτηρίων του CHIN, που είναι αρκετά λεπτομερές, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βάση για τον προσδιορισμό των απαιτήσεων του μουσείου από το νέο σύστημα, σύμφωνα με τις ανάγκες του. Το μουσείο πρέπει να αποφασίσει αρχικά ποιες διαδικασίες διαχείρισης θέλει να υποστηρίζει το νέο σύστημα. Για παράδειγμα, για ένα μουσείο που σπάνια δανείζει αντικείμενα σε τρίτους, το σύστημά του δε χρειάζεται να υποστηρίζει αυτή τη διαδικασία και να αυξάνει χωρίς λόγο το κόστος αγοράς και συντήρησης του συστήματος. Στον πίνακα 1 υπάρχουν οι διαδικασίες που συνήθως υποστηρίζονται από τα Πληροφοριακά Συστήματα Διαχείρισης Συλλογών, σύμφωνα με την έρευνα του CHIN.

Διαδικασίες	Περιγραφή
Εισαγωγή αντικειμένου	Πρόκειται για τη διαχείριση και καταγραφή των αντικειμένων και των σχετικών πληροφοριών που εισέρχονται στο μουσείο και παραμένουν σ' αυτό για κάποιο χρονικό διάστημα με σκοπό είτε τη μελλοντική τους απόκτηση, είτε την εξέταση και αναγνώρισή τους ή, τέλος, το δανεισμό για έκθεση ή μελέτη.
Απόκτηση αντικειμένου	Πρόκειται για τη διαχείριση και καταγραφή των αντικειμένων και των σχετικών πληροφοριών που γίνονται αποδεκτά και εντάσσονται στις συλλογές του μουσείου ως αποτέλεσμα δωρεάς, αγοράς, παρακαταθήκης ή προϊόν ανασκαφής
Απογραφή	Η διατήρηση ενημερωμένου καταλόγου με πληροφορίες αναγνώρισης όλων των αντικειμένων, για τα οποία το μουσείο έχει την κυριότητα ή την ευθύνη, και πληροφορίες για τη θέση τους. Περιλαμβάνονται ακόμη και αντικείμενα που το μουσείο έχει δανειστεί.
Μετακίνηση και θέση αντικειμένου	Η καταγραφή και διαχείριση των πληροφοριών που αφορούν τη συγκεκριμένη τωρινή θέση των αντικειμένων μέσα στο μουσείο καθώς και την παρακολούθηση των προηγούμενων θέσεων τους μέσα σ' αυτό.
Δημιουργία ευρετηρίου	Η συγκέντρωση και καταγραφή των βασικών πληροφοριών που περιγράφουν, αναγνωρίζουν ή σχετίζονται με το αντικείμενο σ' έναν κατάλογο. Στην ουσία είναι ένα ευρετήριο που παραπέμπει σε άλλα αρχεία και έγγραφα σχετικά με τα αντικείμενα.
Συντήρηση	Η καταγραφή και διαχείριση των πληροφοριών σχετικά με την επεμβατική και προληπτική συντήρηση των αντικειμένων.
Δικαιώματα και Αναπαραγωγή	Η καταγραφή και διαχείριση των πληροφοριών σχετικά με τα δικαιώματα και την αναπαραγωγή των αντικειμένων, των αρχείων τεκμηρίωσης, των εκμαγείων και μοντέλων.
Διαχείριση Κινδύνου	Η διαχείριση και καταγραφή πληροφοριών σχετικών με πιθανούς κινδύνους για τη συλλογή του μουσείου και για τα αντικείμενα που είναι προσωρινά υπεύθυνα. Περιλαμβάνει πληροφορίες που επιτρέπουν προληπτικά μέτρα καθώς και υποστήριξη για αιφνίδια γεγονότα.
Διαχείριση Ασφάλισης και έλεγχος αξίας	Η διαχείριση και καταγραφή της ασφάλισης των αντικειμένων της μόνιμης συλλογής του μουσείου και των αντικειμένων που βρίσκονται προσωρινά

	στην ευθύνη του μουσείου.
Διαχείριση Εκθέσεων	Η διαχείριση και καταγραφή των πληροφοριών σχετικά με τις εκθεσιακές δραστηριότητες. Περιλαμβάνονται οι μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις καθώς και η διαδικασία ανάπτυξης, συνεργασίας και πραγματοποίησης ενός εκθεσιακού προγράμματος.
Αποστολή	Η διαχείριση και καταγραφή των αντικειμένων που φεύγουν από το κτίριο του μουσείου.
Δανεισμοί	Η διαχείριση και καταγραφή πληροφοριών για εισερχόμενους και εξερχόμενους δανεισμούς.
Απόσυρση (διαγραφή) και απομάκρυνση αντικειμένων	Η διαχείριση και καταγραφή των αντικειμένων που απομακρύνονται μόνιμα από τις συλλογές και την κυριότητα του μουσείου.

Πίνακας 1: Διαδικασίες Διαχείρισης Συλλογών

Αναφορικά με το προς απόκτηση σύστημα, κάθε μια από τις παραπάνω διαδικασίες εξειδικεύεται με μια σειρά ερωτημάτων που στόχο έχουν την καλύτερη αξιολόγηση των συστημάτων. Για παράδειγμα η διαδικασία απόκτησης αντικειμένων εξειδικεύεται με τα ακόλουθα ερωτήματα:

(α) Το σύστημα καταγράφει τις βασικές πληροφορίες για το αντικείμενο; (π.χ. τον αριθμό του αντικειμένου (ή αριθμό ταύτισης), το όνομα του αντικειμένου, τη σύντομη περιγραφή του και την ιστορία του, την ημερομηνία απόκτησής του, τον τρόπο απόκτησης, την προέλευσή του, τη μεταφορά του τίτλου ιδιοκτησίας, την τωρινή του θέση, την ημερομηνία τοποθέτησης και τη μόνιμη θέση του;)

(β) Το σύστημα δίνει τη δυνατότητα καταγραφής ομαδικών αντικειμένων; (π.χ. δίνεται ένας μοναδικός αριθμός σε μια ομάδα αντικειμένων που αποκτιούνται / καταχωρούνται / εγγράφονται μαζί; Τα διαφορετικά αντικείμενα μιας ομάδας τελικά παίρνουν χωριστούς αριθμούς;)

(γ) Το σύστημα διασφαλίζει πως δίνεται ένας μοναδικός αριθμός από το σύστημα σ' όλα τα αντικείμενα;

(δ) Το σύστημα δέχεται μοναδικούς αριθμούς για τα αντικείμενα που σχετίζονται με το μουσείο; (π.χ. αριθμός εισαγωγής, κ.ά.)

(ε) Το σύστημα επιτρέπει στον χρήστη να καταγράψει τους προηγούμενους αριθμούς, που έχουν δοθεί στο αντικείμενο;

(στ) Το σύστημα επιτρέπει στον χρήστη να καταγράψει πληροφορίες σχετικά με την προέλευση του αντικειμένου; (π.χ. πηγή προέλευσης, τίτλος, τιμή αγοράς, ονοματεπώνυμο προκατόχου, διεύθυνση;)

(ζ) Το σύστημα επιτρέπει στον χρήστη να καταγράψει την εισήγηση έγκρισης για την απόκτηση του αντικειμένου και τα σχετικά έγγραφα;

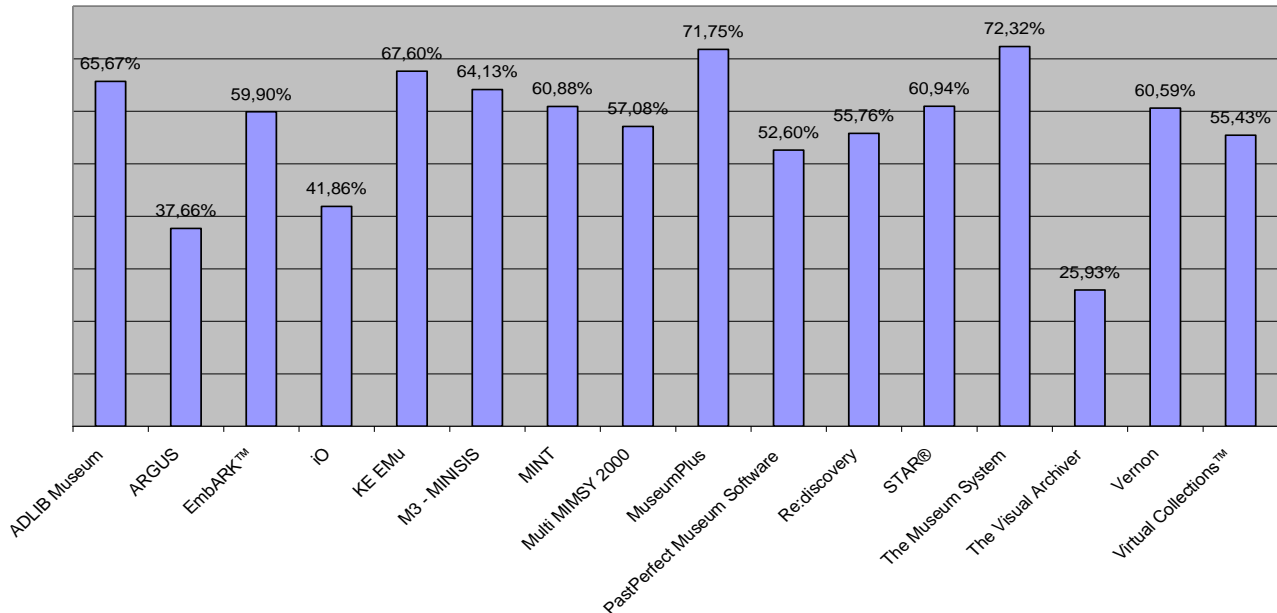
(η) Το σύστημα επιτρέπει στον χρήστη να σημειώσει πληροφορίες σχετικά με τη μεταφορά του τίτλου ιδιοκτησίας στο μουσείο; (π.χ. τρόπος απόκτησης, αποδεικτικό αυθεντικότητας, υπογραφές επιβεβαίωσης της μεταφοράς του τίτλου ιδιοκτησίας, σύντομη περιγραφή του αντικειμένου και της ιστορίας του, πληροφορίες για το καθεστώς της προηγούμενης ιδιοκτησίας;)

(θ) Το σύστημα διασφαλίζει τη διατήρηση ενός μητρώου αντικειμένων περιγράφοντας όλα τα αποκτήματα και δίνει λίστες με τους αριθμούς ταύτισης των αντικειμένων;

Β' Διεθνές Συνέδριο Μουσειολογίας, «Η τεχνολογία στην υπηρεσία της Πολιτισμικής Κληρονομιάς: διαχείριση - εκπαίδευση - επικοινωνία»: Μυτιλήνη, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τ.Π.Τ.Ε., 28/06 – 02/07/2004 (υπό έκδοση).

Αντίστοιχες ερωτήσεις ορίζονται και για τις 13 διαδικασίες που αναφέρθηκαν παραπάνω, δημιουργώντας μια εκτενή λίστα κριτηρίων με στόχο την πολύπλευρη και ολοκληρωμένη αξιολόγηση των συστημάτων διαχείρισης συλλογών. Κατά την έρευνα του CHIN (2003) αξιολογήθηκαν 16 εμπορικά συστήματα του εξωτερικού. Ενδεικτικά παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της τελικής βαθμολόγησης των εμπορικών συστημάτων στην εικόνα 2.

Αποτελέσματα Έρευνας CHIN

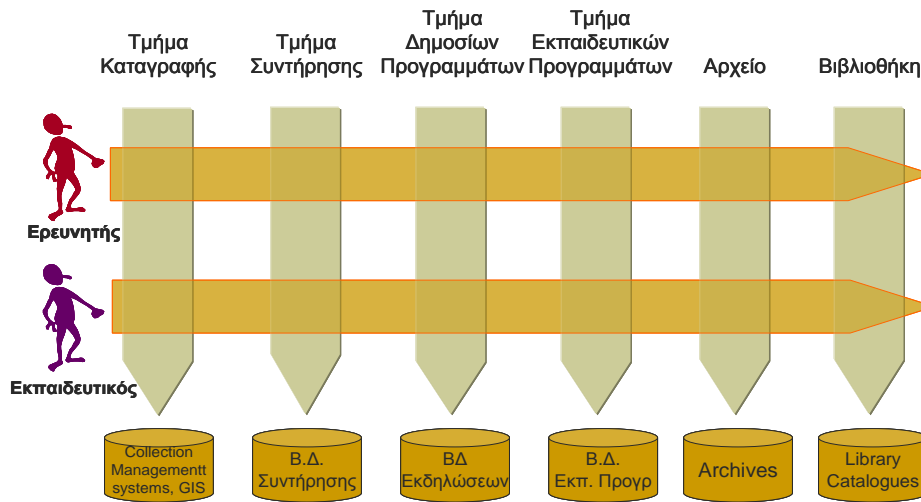

Συστήματα Διαχείρισης Συλλογών

Εικόνα 2: Αξιολόγηση Συστημάτων Διαχείρισης Συλλογών (CHIN, 2003)

7. ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Σήμερα, το ζητούμενο στη διαχείριση της μουσειακής πληροφορίας είναι η ολοκληρωμένη προσέγγιση διαχείρισης των πληροφοριών που δημιουργούνται από διάφορα τμήματα του μουσείου (Grant, 1999, Mason, 2002). Απαραίτητη προϋπόθεση για αυτό είναι τα συστήματα που διαχειρίζονται τα διαφορετικά είδη πληροφορίας να είναι σε θέση να συνεργάζονται, για να παρέχουν στους χρήστες εκείνες τις πληροφορίες, που δίνουν ολοκληρωμένη εικόνα του οργανισμού (βλ. Εικόνα 3).

Εικόνα 3: Ολοκληρωμένη προσέγγιση διαχείρισης πληροφοριών

Στόχος των ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης πληροφοριών είναι η συνεργασία ανάμεσα σε υπάρχοντα συστήματα (τα οποία κατανέμονται στον ίδιο ή σε διαφορετικούς οργανισμούς), έτσι ώστε από τη μια ο χρήστης να βλέπει ένα ενιαίο σύστημα, ενώ από την άλλη να διατηρείται η αυτονομία των επιμέρους, ετερογενών συστημάτων.

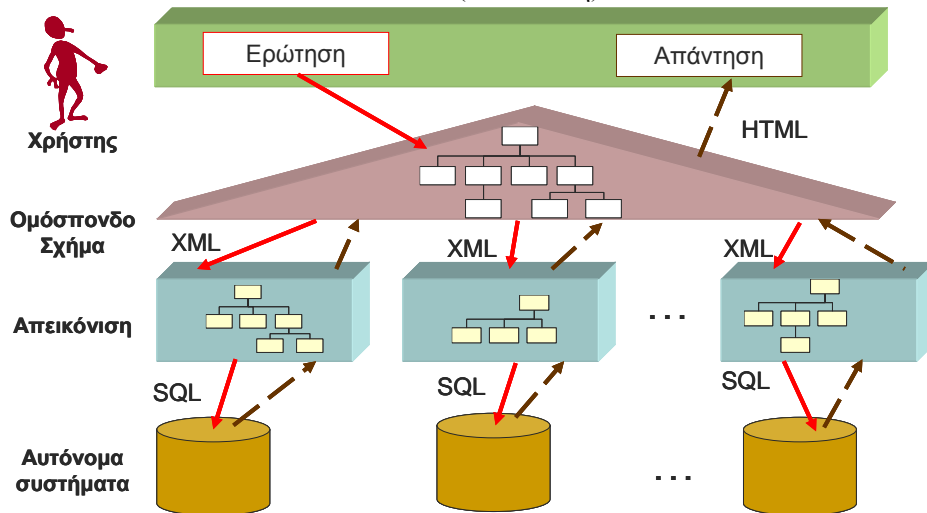
Κάθε υποσύστημα διαφέρει τόσο στο είδος των δεδομένων που αποθηκεύει αλλά και στον τρόπο που περιγράφει αυτά τα δεδομένα (δηλ. στο σχήμα της βάσης δεδομένων). Για παράδειγμα, μπορεί δύο συστήματα να περιγράφουν παρόμοια αντικείμενα με διαφορετικό αριθμό πεδίων ή να ονομάζουν τα πεδία με διαφορετικό τρόπο (π.χ. Creator – Production person, Resource Identifier – Reference number).

Η ενοποιημένη αντιμετώπιση των πληροφοριών που υπάρχουν σε διαφορετικά συστήματα μπορεί να επιτευχθεί με διαφορετικούς τρόπους (Blackaby και Sandore, 1997):

(α) **Μεταφορά όλων των δεδομένων σε μια νέα κοινή βάση δεδομένων.** Δηλαδή, εγκατάλειψη των αυτόνομων συστημάτων και αντικατάστασή τους από ένα ενοποιημένο σύστημα.

(β) **Δημιουργία νέου κοινού σχήματος και εναρμόνιση των δεδομένων των επιμέρους συστημάτων με αυτό.** Δηλαδή, τροποποίηση των υπάρχοντων συστημάτων ώστε να υπακούουν σε κάποιους κοινούς κανόνες περιγραφής των πληροφοριών και ανάπτυξη μιας κοινής διεπαφής χρήστη.

(γ) **Δημιουργία ενοποιημένου σχήματος το οποίο ενσωματώνει όλα τα επιμέρους σχήματα** και δημιουργία κατάλληλων μηχανισμών που θα επιτρέπουν στο χρήστη να κάνει ερωτήσεις στο ενδιάμεσο σχήμα και να παίρνει απάντηση από όλα τα υποσυστήματα (βλ. Εικόνα 4). Τα τελευταία αναφέρονται και σαν ομόσπονδα συστήματα (federated systems) και είναι η μόνη από τις τρεις επιλογές που διατηρεί την αυτονομία των επιμέρους συστημάτων. Παράδειγμα τέτοιου συστήματος στον ελληνικό χώρο είναι και το σύστημα Εθνικού Αρχείου Μνημείων «ΠΟΛΕΜΩΝ» (Bekiari, et al., 1998).

Εικόνα 4: Ενοποιημένα συστήματα διαχείρισης συλλογών

Η δημιουργία του ομόσπονδιακού σχήματος μπορεί να γίνει μέσω της επεξεργασίας και ενοποίησης των επιμέρους σχημάτων. Η διαδικασία αυτή είναι αρκετά πολύπλοκη καθώς:

(α) τα ίδια αντικείμενα σε διαφορετικά σχήματα μπορεί να ονομάζονται με διαφορετικό τρόπο ή αντίθετα διαφορετικά αντικείμενα μπορεί να εμφανίζονται με το ίδιο όνομα. Χρήσιμο βοήθημα στην περίπτωση αυτή είναι οι θησαυροί όρων π.χ. Getty Art and Architecture Thesaurus, ICONCLASS, Nomenclature for Museum Cataloguing, κτλ., εφόσον είναι διαθέσιμα.

(β) διαφορετικός αριθμός γνωρισμάτων μπορεί να χρησιμοποιείται για την περιγραφή όμοιων αντικειμένων, με αποτέλεσμα να χάνονται δεδομένα (απώλεια δεδομένων), και

(γ) πρέπει να αναγνωριστούν από την αρχή οι συσχετισμοί μεταξύ οντοτήτων των διαφορετικών σχημάτων.

Εναλλακτικά το ομόσπονδο σχήμα μπορεί να στηρίζεται σε έτοιμα πρότυπα τεκμηρίωσης πολιτισμικής πληροφορίας όπως είναι για παράδειγμα το Dublin Core της ομάδας OCLN (Online Computer Library Center), το SPECTRUM του MDA, το MESL του Getty Information Institute.

Φυσικά η ύπαρξη ενός προτύπου που να καλύπτει όλα τα είδη της μουσειακής πληροφορίας είναι μια πολύ δύσκολη υπόθεση, δεδομένου του εύρους, της ετερότητας και των διαφορετικών χρήσεων των αντικειμένων που αφορά. Επιπλέον, τα πρότυπα τεκμηρίωσης δεν αποδίδουν τους εννοιολογικούς συσχετισμούς μεταξύ των αντικειμένων κάτι που προσπαθούν να κάνουν τα μοντέλα τεκμηρίωσης που στηρίζονται στη χρήση οντολογιών, όπως για παράδειγμα το εννοιολογικό μοντέλο αναφοράς CIDOC/CRM της Διεθνούς Επιτροπής Τεκμηρίωσης του ICOM (Crofts, et al., 2004).

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι εξελίξεις στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών έχουν βελτιώσει αισθητά τα σύγχρονα συστήματα διαχείρισης συλλογών όσον αφορά στην διεπιφάνεια και ευχρηστία των συστημάτων, στη διαχείριση εικόνων, στις αποθηκευτικές δυνατότητες και στη δημοσίευση πληροφοριών στον παγκόσμιο ιστό

(Besser, 1997). Τα μουσεία όμως δημιουργούν καθημερινά πληροφορίες που δεν ενσωματώνονται στα συστήματα διαχείρισης συλλογών. Για παράδειγμα κατά τη δημιουργία μιας έκθεσης δημιουργούνται μια σειρά από πληροφορίες: λεζάντες ετοιμάζονται, κείμενα γράφονται, γραφικά σχεδιάζονται, αντικείμενα φωτογραφίζονται κ.ο.κ. Στην καλύτερη περίπτωση, αυτό που θα μείνει μετά το τέλος της έκθεσης, είναι ο κατάλογός της που πιθανά να εκδοθεί. Συνήθως όσοι συνέβαλαν στη δημιουργία της έκθεσης έχουν κρατήσει τις πληροφορίες που δημιούργησαν, αλλά δυστυχώς δεν είναι προσβάσιμες σ' όλους και δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ξανά. Συνεπώς, οι πληροφορίες δημιουργούνται, χάνονται και ξαναδημιουργούνται.

Για το λόγο αυτό τα πληροφοριακά συστήματα των μουσείων χρειάζεται να εξελιχθούν από πληροφοριακά συστήματα διαχείρισης συλλογών (όπου καταγράφονται λιτά και σύντομα δεδομένα σχετικά με τα αντικείμενα, όπως αριθμοί, ημερομηνίες και ονόματα) σε συστήματα διαχείρισης περιεχομένου, ικανά να διαχειριστούν την «επεξεργασμένη» πληροφορία που δημιουργείται από τους ανθρώπους που εργάζονται στο μουσείο. Αυτού του είδους οι πληροφορίες αποτελούν μαζί με τα αντικείμενα των συλλογών το «κεφάλαιο» του μουσείου (Donovan, 1997).

Για να είναι οι πληροφορίες αυτές προσβάσιμες, χρειάζεται να αντιμετωπιστούν όπως τα φυσικά αντικείμενα, δηλαδή να περιγραφεί το περιεχόμενό τους, να καταγραφεί ποιος τις δημιούργησε και πότε, σε τι μορφή υπάρχουν και να προσδιοριστούν μεταδεδομένα, που θα βοηθήσουν στην ανάκτησή τους (Ashby et al., 2001).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Alsford, S. (1991), "Museums as Hypermedia: Interactivity on a museum-wide scale" in Bearman, D. (ed.), *Proceedings of Hypermedia & Interactivity in museums*, Archives and Museums Informatics, Pittsburgh, PA.
- Ashby, H., McKenna, G., Stiff, M. (eds.) (2001), *SPECTRUM Knowledge*, Museum Documentation Association, Cambridge.
- Beardon, C, και Worden, S. (1995), "The virtual curator: multimedia technologies and the roles of museum" in Barrett, E. και Redmond, M. (eds.), *Contextual multimedia and Interpretation*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, p.63-86.
- Bekiari, C., Gritzapi, C. & Kalomoirakis, D. (1998), "POLEMON: A Federated Database Management System for the Documentation, Management and Promotion of Cultural Heritage", *Proceedings of the 26th Conference on Computer Applications in Archaeology*, Barchelona, 24-28 March.
- Besser, H. (1997), "The Transformation of the Museum and the Way it's Perceived", in Jones-Garmil K. (ed.), *The Wired Museum*, American Association of Museums: Washington.
- Blackaby J. και Sandore B. (1997), *Building Integrated Museum Information Retrieval Systems: Practical Approaches to Data Organisation and Access*, Archives and Museum Informatics 11, pp.117-146.
- Βουδούρη, Δ. (2003), *Κράτος και Μουσεία. Το θεσμικό πλαίσιο των αρχαιολογικών Μουσείων*, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.
- Buck, R. A. και Gilmore, J. A. (eds.) (1998), *The New Museum Registration Methods*, American Association of Museums, Washington, D.C.
- Cannon-Brookes, P. (1992), "The Nature of Museum Collections" in Thompson, J. (ed.), *Manual of Curatorship*, 2nd. ed., Butterworth, London.
- CHIN (2003), *Collections Management Software Review - Comparative Analysis*, 4th ed., Canadian Heritage Information Network, Canada.

(τελευταία επίσκεψη στις 15/04/05:

http://www.chin.gc.ca/English/Collections_Management/Software_Review/index.html)

Crofts, N., Doerr, M., Gill, T., Stead, S., Stiff, M. (2004), Definition of the CIDOC Conceptual Reference Model, March 2004 (version 4.0). (τελευταία επίσκεψη στις 15/04/05: http://cidoc.ics.forth.gr/official_release_cidoc.html)

Γκαζή Ανδρομάχη (2004), «Μουσεία για τον 21ο αιώνα», *Τετράδια Μουσειολογίας*, 1, σ. 3-11.

Donovan, K. (1997), "The Best of Intentions: Public Access, the Web, and the Evolution of Museum Automation", in *Museums & the Web Conference Proceedings*, Los Angeles, CA, March 16-19, 1997.

Ethnomuseum – net (1998), *Εγχειρίδιο για την Τεκμηρίωση των Λαογραφικών Συλλογών*, Δίκτυο για τη Διάχυση της Τεχνολογίας για την Τεκμηρίωση των Εθνογραφικών Αντικειμένων, Ελληνικό Τμήμα του ICOM.

Gerrard, R. (1996), "Stewardship, Collections Management and the New Technology: old problems, new challenges", in *Proceedings of the Annual Conference Galleries On-line: Investigating New Technologies*, 3-4 June 1996, Art Gallery of Ontario, Toronto.

Grant, A. (1999), "Cataloguing is Dead...Long Live the Cataloguers" in *mda Information* (5) 3, pp.19-25.

Holm, S. A. (1991), *Facts and Artefacts: How to Document a Museum Collection*, Museum Documentation Association, Cambridge.

Hooper-Greenhill, E. (1992), *Museums and the Shaping of Knowledge*, Routledge: London.

ICOM Statutes (1974), Article 3, 11th General Assembly, Copenhagen, 14 June. (τελευταία επίσκεψη στις 10/4/2005:http://icom.museum/hist_def_eng.html)

Jones-Garmil, K. (1997), "Laying the Foundation: Three Decades of Computer Technology in the Museum", in Jones-Garmil K. (ed.), *The Wired Museum*, American Association of Museums: Washington.

Kavakli, E. και Bakogianni, S. (2003), "Building Museum Information Systems: A Knowledge Management Approach" in *Proceedings of the 6th Hellenic European Research on Computer, Mathematics and its Applications (HERCMA 2003)*: Athens, LEA Publishers, p. 850-857.

Lanzi, E. (1998), *Introduction to Vocabularies: Enhancing Access to Cultural Heritage Information*, Getty Information Institute.

Λαοπόδης, Β. (1996), *Ανάπτυξη Πληροφοριακών Συστημάτων. Ανάλυση και Σχεδιασμός Συστημάτων*, Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών, Αθήνα.

Light, R., Roberts, A. D. και Stewart, J. D., (eds.) (1986) *Museum Documentation Systems: Developments and Applications*, Butterworths, London.

MacDonald, G. και Alsford, S. (1991), "The Museum as Information Utility", *Museum Management and Curatorship*, 10, p. 305-311.

MacDonald, G. και Alsford, S. (1997), "Toward the Meta-Museum. The Wired Museum - Emerging Technology and Changing Paradigms", in Jones-Garmil K. (ed.), *The Wired Museum*, American Association of Museums: Washington.

Mason, I. (2002), "Knowledge management and cultural institutions", in *mda Conference Proceedings, Common Threads*, Birmingham Botanical Gardens, 4-6 September.

Orna, E. και Pettitt, C. (1998), *Information management in museums*, 2nd ed., Gower Publishing: Aldershot.

Pedley, M. (1998), *Standards in Action. A guide to using Spectrum*, mda: Cambridge.

Sander, M. και Perkins, J. (eds.) (1999), *A Model for Museum Information Management*, CIMI Consortium Integrated Information Management Working Group, Version 0.11 Draft for Comment, 6 March.

Stam, D. C. (1993), "The Informed Muse: The Implications of 'New Museology' for Museum Practice", *Museum Management and Curatorship*, 12, pp. 267-283.

Β' Διεθνές Συνέδριο Μουσειολογίας, «Η τεχνολογία στην υπηρεσία της Πολιτισμικής Κληρονομιάς: διαχείριση - εκπαίδευση - επικοινωνία»: Μυτιλήνη, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τ.Π.Τ.Ε., 28/06 – 02/07/2004 (υπό έκδοση).

Stiff, M., και McKenna, G. (2000), *Standards in Action. Spectrum IT Guide*, mda: Cambridge.

Teather, L. (1998), "A museum is a Museum is a Museum...Or Is It? : Exploring Museology and the Web", in Proceedings of *Museums and the Web 1998*, 22-25 April, Toronto, Canada.

Χαραμής, Γ. (1998), *Ανάλυση και Σχεδιασμός Πληροφοριακών Συστημάτων*, Εκδόσεις Ανίκουλα, Θεσσαλονίκη.

Museum Information Management

EVANGELIA KAVAKLI*, SOPHIA BAKOGIANNI♦

ABSTRACT

Museums as cultural organisations, generate and hold vast amounts of information. This falls into three types of categories: collections, museological and business information. This paper focuses on the process of integrating an information system into the museum institution and presents a number of criteria for guiding this process and assisting museums in selecting the solution best suited to their requirements. Finally, it discusses contemporary trends regarding the implementation of museum information management systems.

Keywords: *museum, information, collections management systems*

* Lecturer, Department of Cultural Technology and Communication, University of the Aegean.

♦ Researcher, Department of Cultural Technology and Communication, University of the Aegean.